

Mgr Aleksandra Brzozowska

Mgr Lidia Mikołajuk

Łódź – UŁ

SEMINARIUM NAUKOWE *OPEN ACCESS* W BIBLIOTECĘ UNIwersytetu Łódzkiego. ŁÓDŹ, 22 X 2013 R.

Seminaria Open Access organizowane od czterech lat w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego w ramach Międzynarodowego Tygodnia Otwartego Dostępu do Nauki, mają na celu rozpropagowanie idei OA wśród społeczności akademickiej. Idea budowania nowego modelu komunikacji naukowej, opartego na otwieraniu zasobów wiedzy, gromadzi co roku wielu zainteresowanych oraz pozwala na wymianę opinii i spostrzeżeń na temat OA. Mają one formę spotkań, na których zaproszeni prelegenci przedstawiają najnowsze rozwiązania w przekazywaniu wiedzy w otwartym dostępie. Każdego roku również pracownicy naukowcy Uniwersytetu Łódzkiego prezentują na nich swój wkład w rozwój otwartej nauki. Tegoroczny temat przewodni tygodnia Open Access Week brzmiał „Open Access: redefinicja wzrostu” i trwał od 21 do 27 października. W ciągu tygodnia w wielu instytucjach w Polsce zorganizowano imprezy promujące otwarty dostęp do nauki i edukacji. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego czynnie włączyła się w promowanie otwartości w nauce. Dnia 22 października 2013 roku odbyło się seminarium na temat Open Access, które było również transmitowane na żywo w Internecie. Swoje wystąpienia zaprezentowali przedstawiciele instytucji naukowych z Krakowa, Warszawy, Poznania i Łodzi. Przedstawiono założenia teoretyczne oraz doświadczenia związane z otwartym dostępem do treści naukowych i ruchem Open Access. Dyskutowano m.in. na temat: jakie przemiany są konieczne, aby otwarty dostęp do treści naukowych był powszechny oraz jak już wpływa na systemy raportowania i oceny pracy naukowej.

Jako pierwszy wystąpił prof. Marek Nahotko z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wykład *Monografie naukowe w otwartym dostępie: złota, zielona czy trzecia droga?* przybliżył problematykę publikowania i udostępniania monografii naukowych w otwartym dostępie oraz wymienił różnice między publikowaniem wyników badań w naukach ścisłych a naukach humanistycznych. W przypadku pierwszej grupy publikacje głównie dotyczą artykułów w czasopismach naukowych, natomiast w drugiej grupie efektem prac badawczych są w większości wydawnictwa monograficzne. Podkreślona również została rola bibliotek akademickich, które odgrywają bardzo dużą rolę w komunikacji naukowej.

Następnie głos zabrali przedstawiciele Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) Uniwersytetu Warszawskiego zajmujący się tematyką otwartego dostępu. Pani Dominika Czerniawska zreferowała temat *Otwarty dostęp do treści naukowych – nowe wyzwania, nowe paradygmaty, nowe rozwiązania*, w którym przedstawiła Rekomendacje Komisji Europejskiej dla rządów krajów członkowskich UE w sprawie wprowadzania zasady OA jako podstawowego modelu udostępniania publikacji naukowych, będących efektem prac badawczych finansowanych ze środków publicznych. D. Czerniawska przedstawiła również publikacje ICM na temat Open Access. Natomiast Pan Wojciech Fenrich zaprezentował wystąpienie *Co otwarty dostęp mógłby zmienić w funkcjonowaniu systemów raportowania? Przypadek systemu POL-index*, w którym wyjaśnił czym jest i czemu będzie służyć polska baza cytowań POL-index, przedstawił jej genezę, cele, zakres oraz przepływ danych. W. Fenrich podkreślił konieczność zastosowania nowego narzędzia do identyfikacji cytowań w szczególności w odniesieniu do polskich czasopism naukowych, zwłaszcza zakresu nauk społecznych i humanistycznych. System POL-index ma umożliwić obliczenie Polskiego Współczynnika Wpływu (PWW), który zostanie uwzględniony w ocenie czasopism z listy B. Otwarty dostęp ułatwi przepływ metadanych, jeśli tylko na ich wykorzystanie w systemach raportowania zezwala ich licencja oraz istnieją techniczne możliwości komunikacji pomiędzy systemami.

Uniwersytet Łódzki reprezentował w tym roku dr Marcin Feltynowski wystąpienie *Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego – doświadczenia i kierunki rozwoju*, miało na celu pokazanie jakie korzyści odnosi naukowiec z upowszechniania swojego dorobku piśmienniczego w modelu otwartym, a przede wszystkim z deponowania prac w repozytorium instytucjonalnym. Ta otwarta platforma promuje wyniki badań naukowych, buduje markę i wpływa na rozpoznawalność naukowców. Dzięki zwiększeniu widoczności w sieci autorzy prac są częściej cytowani. Zyskują również możliwość utworzenia cyfrowego CV, w którym prezentują własny dorobek z dostępem do pełnych tekstów. Pan Feltynowski poruszył również kwestię praw autorskich i umów wydawniczych oraz zwrócił uwagę na ważną sprawę negocjowania z wydawcami warunków tychże umów, tak aby warunki w nich zapisane, nie ograniczały autora w publikowaniu w modelu otwartym.

Piotr Kozierski i Rafał Kabaciński z Instytutu Automatyki i Inżynierii Informatycznej Politechniki Poznańskiej w swoim wystąpieniu omówili publikację *Analizę zjawiska Open Access z punktu widzenia naukowca*. Autorzy przedstawili zasady i niuanse otwartej nauki: przyczyny powstania ruchu OA, inicjatywy pokrewne - Open Data (otwarte dane), otwarta edukacja (Open Education) czy wolna kultura oraz praktyczne aspekty publikowania w otwartym dostępie. Ważną częścią publikacji jest opracowane dla naukowców zestawienie otwartych czasopism naukowych wg dziedzin i punktów z ewaluacji prowadzonej przez MNiSW.

Klaudia Grabowska z Centrum Cyfrowego przedstawiła projekt *Biblioteka Otwartej Nauki*, który ma na celu otwieranie dostępu do publikacji naukowych z dziedzin nauk humanistycznych. Jest on zgodny z rekomendacją Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Polskiej Akademii Nauk w sprawie zasad otwartego dostępu do treści wydawnictw naukowych i edukacyjnych. Obie instytucje jako preferowany kierunek wdrażania modelu Open Access przyjmują tryb repozytoryjny, jednocześnie zalecając autorom publikacji stosowanie zasady udzielania niewyłącznych licencji wydawniczych. K. Grabowska omówiła zasady funkcjonowania wolnych licencji CC (Creative Commons) oraz przedstawiła zaktualizowane wytyczne dla wdrażania otwartości dla dobra nauki i naukowców Deklaracji Budapesztańskiej (pierwsza jej wersja pochodzi z 2002 roku, jest ona podstawowym dokumentem ruchu OA).

Seminarium zakończyła gorąca dyskusja, podsumowująca dotychczasowe sposoby realizowania założeń otwartości w dostępie do wiedzy. Kwestia praw autorskich, umów wydawniczych czy wolnych licencji wzbudziła wiele kontrowersji i pozostała tematem otwartym. Podstawę systemu naukowo-badawczego stanowi zdobywanie, rozpowszechnianie i wykorzystywanie wiedzy, a otwarte zasoby wiedzy z pewnością stymulują promowanie potencjału kadry naukowej, jednakże działania otwartościowe w Polsce wciąż wymagają większego wsparcia merytorycznego, finansowego oraz regulacji prawnych.

Prof. dr hab. Jarosław Pluciennik - Prorektor ds. programów i jakości kształcenia Uniwersytetu Łódzkiego

Dr hab. Marek Nahotko – Uniwersytet Jagielloński

Dr Marcin Feltynowski – Uniwersytet Łódzki

Mgr Dominika Czerniawska, Uniwersytet Warszawski – ICM

Mgr Tomasz Piestrzyński – Zastępca dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego

Uczestnicy seminarium Open Access w BUŁ

fot. Tadeusz Szczepanowski